

KOSOVO: PREOKRET PADA SLOBODE MEDIJA

IZVEŠTAJ MISIJE ZA UTVRĐIVANJE ČINJENICA

Jul 2026

O platformi Saveta Evrope za promociju zaštite novinarstva i bezbednosti novinara

Savet Evrope i [Partnerske organizacije](#) Platforme su 4. decembra 2014. godine potpisali [Memorandum o razumevanju](#). Danas je 16 međunarodnih nevladinih organizacija i udruženja novinara partner Platforme. U skladu sa Memorandumom, Platforma omogućava partnerima da upozore Savet Evrope i države članice na ozbiljne pretnje u vezi sa slobodom medija. Od država članica se očekuje da odgovore na pitanja i obaveste partnere Platforme i Savet Evrope o preduzetim merama kao odgovor na upozorenja.

Prema članu 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima, države članice Saveta Evrope imaju pozitivne obaveze da obezbede podsticajno okruženje koje doprinosi slobodi i pluralizmu medija.

Platforma takođe ističe rad koji je Savet Evrope obavio u oblasti slobode medija, kao što su tekstovi koje je pripremila Parlamentarna skupština, standardi koje je usvojio Komitet ministara, relevantna sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava ili rad Komesara za ljudska prava.

Pošto Kosovo nije član Saveta Evrope, ne spada u delokrug mehanizma upozorenja Platforme, koji je ograničen na države članice Saveta Evrope. Partnerske organizacije su stoga nastojale da dokumentuju razvoj događaja kroz periodične misije utvrđivanja činjenica usmerene na prikupljanje informacija o medijskom okruženju i bezbednosti novinara tamo. Iz prve ruke Sadašnja misija sledi prethodnu posetu koju su partneri Platforme organizovali 2022. godine.

Sadržaj

Uvod	4
Rezime.....	5
Bezbednost novinara	7
Javni emiter i Nezavisna komisija za medije	10
Transparentnost javnih institucija/sloboda informacija	14
Zakonodavstvo vezano za slobodu medija	15
Novinari u rezidenciji (ukrajinski novinari)	18
Preporuke	19

Uvod

Od 24. do 26. marta 2026. godine, partneri Platforme Saveta Evrope za promociju zaštite novinarstva i bezbednosti novinara organizovali su misiju u Prištini radi utvrđivanja činjenica. Ovaj izveštaj su sastavili članovi delegacije i on odražava glavne nalaze i nudi preporuke.

Misiju na Kosovu sprovele su sledeće organizacije: Association of European Journalists (AEJ) European Centre for Press and Media Freedom (ECPMF), European Federation of Journalists (EFJ), Index on Censorship, International Press Institute (IPI), Osservatorio Balcani Caucaso Transeuropa (OBCT), European Broadcasting Union (EBU) i Reporters Without Borders (RSF). Misiju je podržala Asocijacija novinara Kosova (AGK). Dvodnevna poseta usledila je nakon slične misije utvrđivanja činjenica na Kosovu koju su organizovali partneri Platforme Saveta Evrope 2022. godine, a u kojoj su izdvojeni nalazi prethodne misije mogu se pročitati [ovde](#).

Najnovija misija je imala za cilj da proceni klimu za slobodu medija, pluralizam i bezbednost novinara, između ostalog. Poseta je usledila nakon praćenja i zagovaračkog rada brojnih organizacija učesnica, koje su ukazale na nekoliko zabrinjavajućih dešavanja koja zahtevaju pažnju.

Tokom misije, delegacija se sastala sa premijerom Aljbinom Kurtijem (Albin Kurti)¹ kao i sa nizom profesionalnih medijskih aktera, uključujući vodeće novinare i urednike iz onlajn, radiodifuznih i istraživačkih medija, kao i medijska udruženja, medijske stručnjake i civilno društvo. Na drugim sastancima su učestvovali novinari i članovi rukovodstva Radio-televizije Kosovo (RTK), predstavnici Nezavisne komisije za medije (KPM), Osnovnog suda u Prištini i Tužilačkog saveta Kosova. Poseban sastanak održan je sa predstavnicima stranih ambasada i međunarodnih organizacija, uključujući Savet Evrope (SE), Organizaciju za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) i Evropsku uniju. Konferencija za novinare u Prištini održana je 26. marta.

Misija je održana usred perioda političke neizvesnosti na Kosovu nakon ponovljenih parlamentarnih izbora i političkog zastoja oko izbora predsednika zemlje. Nakon posete krajem marta, još jedni vanredni izbori su pokrenuti 29. aprila i održani su u junu 2026. godine. U vreme pisanja ovog izveštaja, nova vlada još uvek nije imenovana.

Ovaj izveštaj i preporuke su poslani nacionalnim vlastima na Kosovu i podeljeni su sa Savetom Evrope, Evropskom unijom, Ujedinjenim nacijama i OEBS-om. Delegacija izražava zahvalnost svim zainteresovanim stranama koje su se sastale sa njima tokom misije. Delegacija ostaje otvorena za dalje razgovore sa kosovskim vlastima i vladom formiranom posle juna 2026. godine.

¹ Pored toga, nakon sastanka, delegacija je poslala listu pitanja kancelariji premijera Aljbina Kurtija pre objavljivanja izveštaja. Njihovi odgovori su uključeni u izveštaj.

Rezime

Delegacija zaključuje da, iako Kosovo ima pluralistički medijski pejzaž, nizak nivo fizičkog nasilja nad novinarima i široko usklađivanje zakonodavstva sa evropskim i međunarodnim standardima, sloboda medija na Kosovu je doživela jasan period opadanja. Usvajanje zakona o medijima od strane parlamenta – kasnije odbačenog kao neustavnog – koji bi povećao političku kontrolu nad Nezavisnom komisijom za medije (NKM), nedovoljno finansiranje i pritisci na Radio-televiziju Kosova (RTK), kao i kontinuirano povećanje verbalnog ciljanja i omalovažavanja novinara od strane političara vladajuće stranke, glavni su faktori koji stoje iza ove procene.

Predstavnici organizacija za slobodu medija sastali su se sa kosovskim premijerom Albinom Kurtijem tokom međunarodne misije za slobodu medija. Udruženje novinara Kosova (UNK)

Vladajuća stranka Vetëvendosje (Samoopredeljenje) je potkopala nekoliko standarda slobode medija. Rezultat je da je inače stabilan nivo slobode medija u zemlji koja teži da se pridruži Evropskoj uniji zamenjen periodom pogoršanja u poslednje tri godine, prvenstveno vođenim političkim snagama. Kosovo, rangirano na 84. mestu od 180 zemalja na Svetskom indeksu slobode štampe RSF-a za 2026. godinu, palo je za 28 mesta od 2023. godine.

Ovi događaji su potkopali prethodno pozitivnu putanju Kosova u pogledu slobode štampe i razvoja medija od sticanja nezavisnosti zemlje 2008. godine. Ovo je ukaljalo njegov status regionalnog lidera u pogledu slobode medija u procesu pristupanja EU i zahteva održivu političku volju za rešavanje ovog problema.

S obzirom na to da je sloboda medija ključni stub procesa pristupanja Kosova EU, sledeća vlada mora da obavi značajan posao kako bi obnovila poverenje u svoje demokratske akreditive i vratila se na prethodni put napretka u oblasti slobode medija.

Pokretač u zaključcima organizacija misije je pogoršanje klime za bezbednost novinara na Kosovu, posebno zbog povećanog nivoa verbalnog omalovažavanja i stigmatizacije medijskih profesionalaca od strane

visokopozicioniranih političara, često iz vladajuće stranke, što ima toksičan efekat i na javni diskurs i na bezbednost profesije.

Broj ukupnih slučajeva koje je dokumentovala Asocijacija novinara Kosova (ANK), a koji uključuju omalovažavanje, diskreditovanje i onlajn uznemiravanje novinara, posebno od strane visokorangiranih političkih ličnosti, dramatično je porastao u poslednjih nekoliko godina, dostigavši vrhunac 2025. godine. Međutim, tokom sastanaka sa zvaničnicima vlade, uticaj ovih onlajn i verbalnih pritisaka na novinare nije bio dovoljno prepoznat. Ovo pitanje je detaljno razmotreno u sledećem poglavlju.

Još jedna ključna zabrinutost su nerešena pitanja sa finansiranjem i nezavisnošću javnog emitera RTK, kao i navodi o političkim pritiscima. RTK trenutno posluje u teškim ekonomskim uslovima bez rešenja za svoju imovinu, dok nedostatak finansiranja onemogućava odgovarajuća ulaganja. Na sastanku, rukovodstvo RTK je snažno odbacilo navode o pritisku na novinare i pretnjama uredničkoj nezavisnosti. Međutim, delegacija je i dalje ozbiljno zabrinuta zbog smene voditelja vesti, ukidanja emisija i kontinuiranih svedočenja novinara o političkim pritiscima.

Treće ključno pitanje ostaje nezavisnost Nezavisne komisije za medije (NKM). Kontroverzni zakon o NKM koji je parlament usvojio u junu 2024. godine poništen je nakon što ga je Ustavni sud Kosova u aprilu 2025. godine proglasio neustavnim. Delegacija tvrdi da bi zakonska promena omogućila potencijalno političko zauzimanje kosovskog medijskog regulatora. Iako je premijer tokom sastanka sa delegacijom izrazio nadu da bi se mogao sastaviti poboljšani zakon i posvetio se ovom procesu, činjenica da je najviši sud zemlje bio obavezan da poništi zakon koji ugrožava nezavisnost NKM bila je alarmantan razvoj događaja, koji odražava šire pritiske koji utiču na temelje medijskog sistema Kosova.

Nedavni proces izbora članova upravnih odbora i za RTK i za NKM – sproveden u aprilu 2026. godine nakon završetka misije – samo je produbio zabrinutost delegacije. Tokom ovog procesa, kandidati za upravna tela obe institucije birani su putem užurbanih i neprozirnih procedura obeleženih nepravilnostima, što je bilo suprotno principima izbora na osnovu zasluga. Umesto spremnosti vlade da promeni pristup nakon misije, ovaj razvoj događaja je umesto toga istakao zabrinutost delegacije zbog političkog mešanja u nezavisni nadzor i za RTK i za NKM.

Konačno, iako Kosovo ima raznolik privatni medijski sektor na tržištu emitovanja i interneta, misija zaključuje da se opšta klima za nezavisno novinarstvo suočava sa izazovima koji proizilaze iz uticaja i političkih i poslovnih interesa unutar zemlje. Slabi zaštitni zidovi između struktura vlasništva medija, poslovnih grupa i redakcija komplikuju ovu sliku. Ovo je dugogodišnji problem koji nastavlja da potkopava novinarstvo od javnog interesa uopšte, a posebno istraživačko novinarstvo, narušavajući uslove za nezavisno izveštavanje i potkopavajući poverenje javnosti u medije.

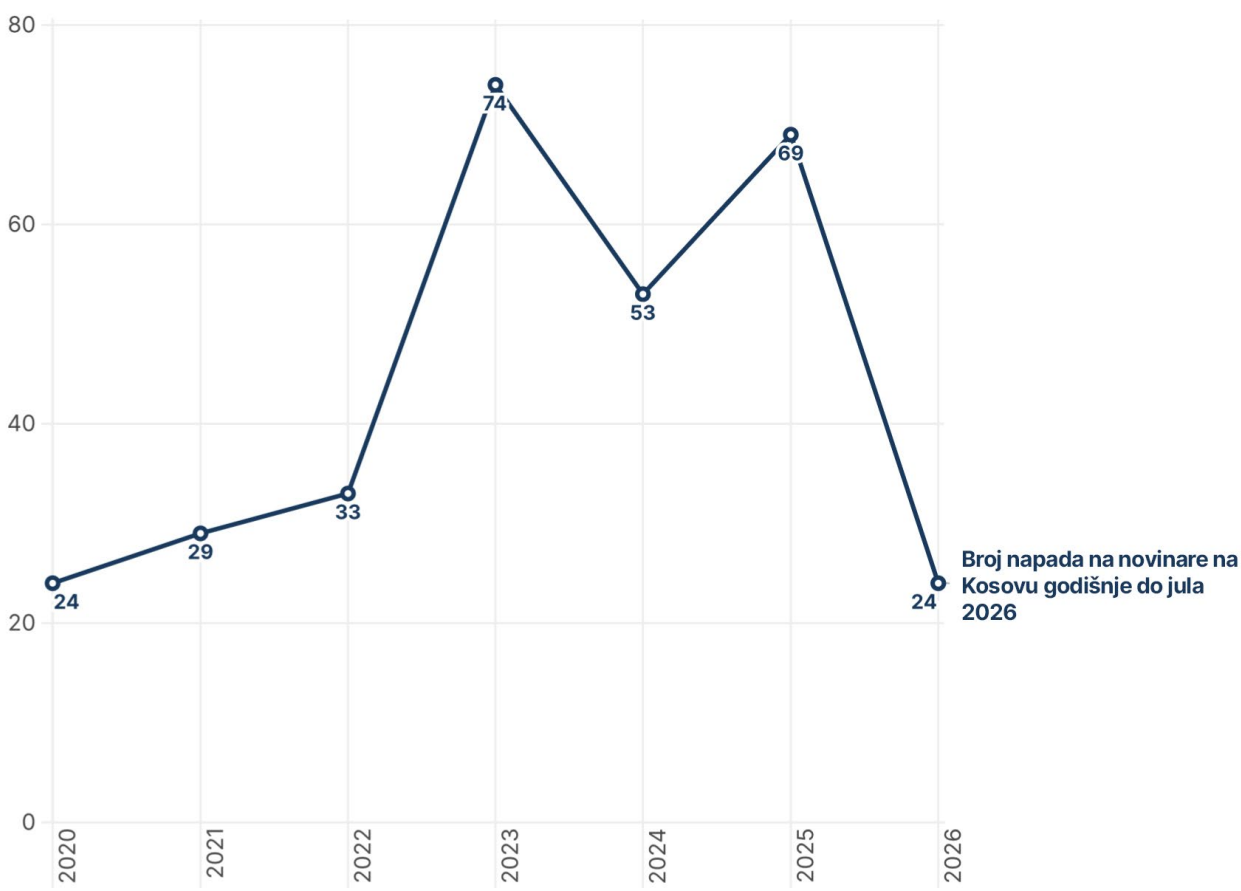
U narednim odeljcima, misija ispituje bezbednost novinara, zabrinutost u vezi sa javnim emiterom i regulatornim telom za medije, transparentnost javnih institucija i zakonodavstvo koje se odnosi na slobodu medija. Izveštaj zatim daje zaključke i preporuke vladi usmerene na jačanje štampe i slobode i podršku ostvarivanju slobodnog i nezavisnog novinarstva.

Bezbednost novinara

Novinari i medijski stručnjaci u zemlji rade u sve neprijateljskijem okruženju. Asocijacija novinara Kosova (ANK) i mreža „SafeJournalists“ pažljivo prate napade na novinare i medije.

Iako je broj fizičkih napada opao nakon naglog porasta zabeleženog 2023. godine,² kampanje blaćenja, uznemiravanje i verbalne pretnje su u porastu, često ih pokreću visokorangirani političari, sa ozbiljnim posledicama po ugled i bezbednost novinara. Ovo je potvrđeno tokom sastanka sa novinarima koji izveštavaju o političkim dešavanjima, od kojih je većina izjavila da doživljavaju verbalne napade i pretnje zbog svog posla.

U 2025. godini, ANK je registrovala 69 slučajeva koji uključuju novinare, medijske stručnjake i medijske kuće, sa značajnim vrhuncem u slučajevima omalovažavanja, diskreditovanja i onlajn uznemiravanja od strane javnih ličnosti: 16 slučajeva pripisano je javnim službenicima, 14 javnim ličnostima i 5 državnim službenicima, uključujući 2 policajca.³ U 2024. godini dokumentovano je 54 slučaja, u 2022. godini 33 slučaja, u 2021. godini 29 slučajeva. U 2026. godini do sada je zabeleženo 24 slučaja.⁴ Sajber napadi se ističu kao nove pretnje, sa najmanje dva nedavna slučaja koja uključuju onlajn medije, čije je prisustvo na društvenim mrežama, koje su primarni kanal za distribuciju sadržaja i doseganje publike, bilo ozbiljno narušeno.⁵

² Incidenti koje je zabeležila Asocijacija novinara Kosova 2023. godine: <https://agk-ks.org/en/case-search/?keywords=&city=&ngakush=&gjinia=&year=2023&llojiimedi-as=&llojiincidentit=&ppublik=&gjygesor=&pligjor=&search=1>

³ Incidenti koje je zabeležila Asocijacija novinara Kosova 2025. godine: <https://agk-ks.org/en/case-search/?keywords=&city=&ngakush=&gjinia=&year=2025&llojiimedi-as=&llojiincidentit=&ppublik=&gjygesor=&pligjor=&search=1>

⁴ Incidenti koje je zabeležila Asocijacija novinara Kosova 2026. godine: <https://agk-ks.org/en/case-search/?keywords=&city=&ngakush=&gjinia=&year=2026&llojiimedi-as=&llojiincidentit=&ppublik=&gjygesor=&pligjor=&search=1>

⁵ <https://agk-ks.org/rastet/sulme-ndaj-mediave-dhe-organizatave-mediave-vox-kosova-prishtine-01.04.2026/>
<https://agk-ks.org/rastet/sulme-ndaj-mediave-dhe-organizatave-mediave-reporteri-prishtine-01.03.2026/>

Digitalne pretnje novinarima su posebno rasprostranjene. Od 2020. godine, kada su se svi mediji prebacili na internet, slučajevi digitalnog uznemiravanja, pretnji smrću, zastrašivanja i kampanja blaćenja su se umnožili. Kako je potvrđeno tokom sastanka sa predstavnicima Kosovskog tužilačkog saveta, onlajn pretnje predstavljaju najteže slučajeve za rešavanje. Postojanje posebne jedinice za sajber kriminal u okviru policije je, u nekim slučajevima, omogućilo identifikaciju počinitelja. Novinarke su posebno česta meta: suočavaju se sa rizicima povezanim sa rodno zasnovanom diskriminacijom, uključujući interno uznemiravanje u redakcijama, seksističke komentare i strah od odmazde kada govore javno.⁶

Politički pritisak i kampanje blaćenja ostaju među glavnim pretnjama slobodnom i nezavisnom novinarstvu. Uvidi prikupljeni tokom misije u martu 2026. godine i podaci praćenja pokazuju da su političari i članovi vladajuće stranke Vetëvendosje među glavnim počiniocima verbalnih pretnji i zastrašivanja. Istaknut i posebno alarmantan primer je mnogo kritikovana odluka vladajuće stranke VV da bojkotuje nacionalne televizijske stanice T7, TV Dukagjini i Klan Kosova tokom izbora početkom 2025. godine. 2026. godine, Vetëvendosje je ukinulo bojkot i dozvolilo svojim članovima da se pojave na raznim TV stanicama.⁷ Na ovu klimu su uticale i izjave premijera, čija je retorika ponekad opisana kao delegitimizacija novinara i prikazivanje da deluju protiv interesa Kosova. Premijer Kurti je 2025. godine pozvao tužilaštvo da istraži televizijske stanice nakon što su predstavile rezultate anketa sa velikom marginom greške.⁸ U drugom slučaju, kada mu je novinar postavio pitanje, on je odgovorio: „Zamolite vlasnike svojih medija da vrate milione u javni budžet“ (mislio je na poslovno pitanje koje se tiče vlasnika medija, a ne na samu novinarku ili njen rad na pitanju od javnog interesa).⁹ U drugoj prilici, premijer Kurti je ponudio novinarima obuku nakon što ih je okrivio za pad indeksa slobode štampe RSF-a u svetu.¹⁰ U još jednom slučaju, izjavio je da su onlajn mediji deo „Bermudskog trougla“ koji teži da potopi Kosovo.¹¹

Situacija sa medijima na srpskom jeziku i drugim medijima koji nisu većina je posebno složena, jer se ovi mediji suočavaju sa izazovima na više frontova, uključujući pritisak povezan sa spoljnim akterima i teškoće u pristupu javnim informacijama na svom jeziku. Nezavisni mediji na srpskom jeziku izvestili su da su izloženi pritisku i iz Prištine i iz Beograda, uključujući i izloženost onome što su okarakterisali kao propagandu i suprotstavljene narative iz oba pravca. Ponavljajuća retorika koja novinare predstavlja kao „neprijatelje“ države sistematski potkopava kredibilitet i medija i pojedinačnih profesionalaca.

Dodatni izvor zabrinutosti je ponašanje premijerovog tima za blisku zaštitu, koji je u nekoliko navrata na silu odgurivao novinare, ometajući im pristup informacijama i sposobnost da obavljaju svoj posao. U nekim slučajevima, novinari su se žalili da je korišćena nepotrebna sila da bi se novinari blokirali i uklonili od postavljanja pitanja.¹²

Tokom sastanka sa delegacijom, premijer je umanjio zabrinutost zbog bezbednosti novinara i nije priznao ozbiljnost situacije. Delegacija je eksplicitno pozvala premijera i njegovu stranku da se uzdrže od upotrebe pogrdnog jezika protiv novinara i medijskih stručnjaka, pozivajući ih da daju pozitivan primer društvu u celini. Premijer nije dao nikakve konkretne obaveze, pojačavajući zabrinutost da su odnosi između institucija vlade i medija postajali sve zategnutiji. U dodatnim pisanim pitanjima poslatim kancelariji premijera Kurtija,

6 Izveštaj: Kosovo Women Journalists' Safety 2024 Authors Getoarbe Mulliqi Artiola Babuni, Association of Journalists of Kosovo/SafeJournalist Net <https://safejournalists.net/wp-content/uploads/2026/01/voman-KOS-ENG-2025.pdf>

7 Otvoreno pismo gospodinu Albinu Kurtiju, predsedniku pokreta Samoopredeljenje i premijeru Kosova, <https://www.ecpmf.eu/open-letter-to-mr-albin-kurti-president-of-vetevendosje-movement-and-prime-minister-of-kosovo/>

8 <https://agk-ks.org/rastet/kercenime-te-tjera-ndaj-gazetareve-prishtine-13.10.2025/>

9 <https://agk-ks.org/rastet/kercenime-te-tjera-ndaj-gazetareve-arbereshe-uka-prishtine-06.08.2025/>

10 <https://agk-ks.org/rastet/sulme-te-tjera-ndaj-gazetareve-dhe-medieve-prishtine-10.05.2025-1/>

11 <https://agk-ks.org/rastet/sulm-ndaj-medieve-dhe-organizatave-mediale-prishtine-9.2.2025/>

12 <https://agk-ks.org/rastet/pengim-ne-kryerjen-e-detyres-ndaj-gazetares-blerta-dalloshi-berisha-prishtine-28.12.2023/>
<https://agk-ks.org/rastet/pengim-ne-ushtirim-e-detyres-prishtine-12.05.2023/>

kancelarija je odgovorila: „On ne podržava niti toleriše verbalno zlostavljanje upućeno novinarima, bez obzira na izvor. Standardi poštovanja javnog diskursa koje javno zastupa ogledaju se u njegovom ponašanju i nikada nije koristio uvredljiv jezik prema novinarima.“ Kancelarija premijera se dalje osvrnula na broj glasača VV i rekla da premijer ne može biti odgovoran za izjave svakog pojedinačnog pristalice.

Sa pozitivne strane, sastanci sa članovima Osnovnog suda u Prištini i Tužilačkog saveta Kosova potvrdili su konstruktivan pristup pravosudnih i organa za sprovođenje zakona u rešavanju slučajeva vezanih za bezbednost novinara. Novinari i urednici sa kojima se sastao tokom misije izrazili su zadovoljstvo kvalitetom odgovora pravosudnog sistema, pri čemu se slučajevi rešavaju relativno brzo, posebno od strane sudova.

Delegacija se sastala sa predstavnicima Tužilačkog saveta Kosova.
Udruženje novinara Kosova (UNK)

Još jedan ohrabrujući razvoj događaja je Strategija Kosovskog sudskog saveta za poboljšanje pristupa pravdi za period 2026–2028, koja daje prioritet slučajevima koji se tiču bezbednosti, klevete i strateških tužbi protiv učešća javnosti (SLAPPs). Njeni pozitivni efekti su već vidljivi u brzom rešavanju slučajeva, a strategiju je pozdravila Koalicija protiv SLAPPs u Evropi (CASE) kao najbolju praksu koja bi mogla poslužiti kao model za druge evropske zemlje. Medijski akteri su cenili participativni proces koji je doveo do usvajanja ove strategije, kako je naglasila ANK. Još jedna dobrodošla komponenta su programi obuke posvećeni sudijama, tužiocima i advokatima koje sprovodi Akademija pravde u saradnji sa PROFREX-om¹³, projekat koji finansiraju Savet Evrope i Evropska unija, a koji nudi redovne obuke za pravne stručnjake o pitanjima slobode medija kao što su kleveta, bezbednost novinara, SLAPPs itd. Takve dobre prakse objašnjavaju zašto je pravosudni sistem institucija kojoj novinarska zajednica najviše veruje.

Generalno, novinari na Kosovu se suočavaju sa stalnim pretnjama po svoju bezbednost i profesionalnu slobodu, kako na mreži tako i van nje. Verbalne pretnje, uznemiravanje, kampanje blaćenja, razdorna retorika i politički pritisak su široko rasprostranjeni, što posebno pogađa istraživačke novinare, a posebno novinarke. Pozitivna uloga koju igraju pravosudne institucije i organi za sprovođenje zakona nudi tračak nade u širem kontekstu opadajuće bezbednosti štampe na Kosovu.

13 Zaštita slobode izražavanja i medija (PRO-FREX), <https://www.coe.int/en/web/pristina/protecting-freedom-of-expression-and-of-the-media-pro-frex-k>

Javni emiter i Nezavisna komisija za medije

Radio-televizija Kosova (RTK) i Nezavisna komisija za medije (NKM) predstavljaju dva centralna stuba javne medijske infrastrukture Kosova. Obe institucije su poslednjih godina bile pod stalnim pritiskom, što je izazvalo ozbiljnu zabrinutost u vezi sa njihovom nezavisnošću, upravljanjem i dugoročnom održivošću. Nalazi delegacije u obe oblasti odražavaju obrazac političkog mešanja i strukturnog zanemarivanja koji rizikuje da fundamentalno potkopa temelje medijskog sistema Kosova. Zabrinutost koju je izrazio niz zainteresovanih strana u vezi sa prijavljenim političkim uticajem, izazovima u upravljanju i strukturnim slabostima koje bi, ako se ne reše, mogle potkopati temelje medijskog sistema Kosova.

Javni emiter

Finansijska situacija RTK se pogoršala do kritičnog nivoa i dalje je razlog za zabrinutost, prema rečima predstavnika RTK i drugih zainteresovanih strana koje je delegacija intervjuisala. Prema Zakonu o RTK, emiter ima pravo na 0,7% godišnjih prihoda od državnog budžeta, što iznosi približno 20 miliona evra godišnje.¹⁴ Međutim, u praksi je parlament odobrio samo 8,96 miliona evra za RTK u 2025. godini, što predstavlja manje od polovine zakonski propisane raspodele. Zbog političke nestabilnosti koju je obeležilo nekoliko parlamentarnih izbora u kratkom vremenskom periodu i brojne sudske presude kojima je RTK obavezna da isplati razne nadoknade, plate novinara su kasnile najmanje tri puta u poslednjem periodu, što je izazvalo proteste zaposlenih u RTK koji su tražili svoje plate.

U svom odgovoru na zabrinutost delegacije, kancelarija premijera je izjavila: „Razmotrili smo ovo pitanje i razjasnili da je ova zakonska obaveza istekla, što čini svako pozivanje na Zakon o RTK u vezi sa budžetom netačnim. Vlada je posvećena ulaganju u javnog emitera i uspostaviće neophodan zakonski okvir za podršku njegovoj reformi. Vredi napomenuti da je 8,9 miliona evra godišnje značajan budžet za medijsku organizaciju. Opisivanje toga kao „samo“ 8,9 miliona evra čini štetu privatnim medijskim kompanijama koje posluju sa budžetima sedam do devet puta manjim. Činjenica da je ovo finansiranje prvenstveno išlo na plate pokreće legitimna pitanja na koja je RTK dužan da odgovori, a ne vlada.“ Delegacija tvrdi da se važeći zakon o RTK primenjuje i u vezi sa budžetom dok parlament ne izmeni važeći zakon. Delegacija primećuje različita tumačenja u vezi sa primenjivošću važećeg Zakona o RTK na raspodelu budžetskih sredstava. Delegacija razume da zakon ostaje na snazi ukoliko ga parlament ne izmeni. Održivo, adekvatno i predvidivo finansiranje je osnovni zahtev za nezavisnog javnog emitera. Bez obzira na različita tumačenja trenutnog pravnog okvira, produžena neizvesnost u vezi sa aranžmanima finansiranja može negativno uticati na strateško planiranje, uređivačku nezavisnost i sposobnost RTK da ispuni svoj zadatak javnog servisa.

Više od godinu dana, RTK je radila u krizi upravljanja sa značajnim ograničenjima upravljanja, uključujući nedostatak pristupa odobrenom budžetu bez potpuno konstituisanog odbora i bez legalno imenovanog generalnog direktora. Zaposleni nisu dobijali plate i više puta su protestovali.¹⁵ Evropska radiodifuzna unija (EBU), zajedno sa šesnaest partnerskih organizacija, uključujući organizacije zastupljene u delegaciji, uputila je otvoreno pismo premijeru u novembru 2025. godine, pozivajući na hitnu isplatu sredstava i obnavljanje upravljačkih struktura RTK. U odgovoru od 13. novembra 2025. godine, premijer je priznao suštinsku ulogu RTK, ali je tvrdio da vlada ne može delovati van svojih zakonskih nadležnosti dok parlamentarni odbori ostaju nefunkcionalni. Dve nedelje nakon odgovora, vlada premijera Kurtija odobrila je budžet za RTK za pokrivanje plata.¹⁶ Ipak, širi obrazac hroničnog neuspeha u uspostavljanju održivog finansiranja, pogoršan

¹⁴ Zakon o RTK br. 04/L-046, član 21.4, <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2812>

¹⁵ ANK podržava proteste zaposlenih u RTK, <https://www.agk-ks.org/lajmet/agk-ja-perkrah-protesten-e-tri-sindikatave-te-rtk-se-pas-voneses-se-pagave/>

¹⁶ Vlada izdvađa budžet za RTK: Kurti kaže da novac dolazi od ušteđevina <https://www.dukagjini.com/qeveria-ndan-buxhetin-per-pagat-e-rtk-se-kurti-mjetet-vijne-nga-kur-simet/>

dugotrajnim političkim zastojem u Skupštini, ostavio je javnog emitera u stanju stalne nesigurnosti. Delegacija napominje da je produžena neizvesnost u vezi sa upravljačkim aranžmanima i finansiranjem stvorila izazove za dugoročnu stabilnost i operativno planiranje emitera.

Jedno od najzabrinjavajućih pitanja u vezi sa javnim emiterom je politički pritisak sa kojim se emiter suočava, kao što su naveli brojni novinari, urednici i medijske organizacije sa kojima se delegacija sastala u vezi sa uređivačkom nezavisnošću. Nekoliko novinara i urednika obavestilo je delegaciju o disciplinskim postupcima protiv njih zbog odbijanja da pripreme TV izveštaje suprotno etičkim standardima, kao i o otkazivanju njihovih emisija. Dalje, vredi napomenuti da je trenutni televizijski direktor emitera Rilind Grvala (Rilind Gërvalla), bivši član i finansijski donator vladajuće stranke VV.¹⁷ Novinari i urednici su skrenuli pažnju na ovu činjenicu u kontekstu širih diskusija o nezavisnosti. Rukovodstvo RTK je naglasilo da su imenovanja izvršena u skladu sa važećim procedurama.

Delegacija za slobodu medija se sastala sa novinarima i urednicima sa Kosova tokom međunarodne misije za slobodu medija. Udruženje novinara Kosova (UNK)

ANK je dokumentovao nekoliko slučajeva pritiska na zaposlene u RTK. U avgustu 2025. godine, šest urednika RTK je uklonjeno iz svojih TV emisija, što je novinarsko udruženje ANK smatralo činom cenzure i odmazde, jer su urednici kritikovali vladu i parlament zbog kašnjenja u isplati plata.¹⁸ Rukovodstvo RTK osporilo je ovu karakterizaciju. Ombudsman je pokrenuo istragu o cenzuri i političkom pritisku na novinare RTK, a u vreme objavljivanja, istraga još uvek nije objavila svoje nalaze.¹⁹ Štaviše, nakon intervjua, bivša članica vladajuće stranke VV, Fitore Pacoli (Pacolli), koja trenutno obavlja funkciju vršioca dužnosti ministra za životnu sredinu i prostorno planiranje, javno je optužila novinarku Bljertu Fonići (Blerta Foniqi) u julu 2025. godine da postavlja pitanja „naručena spolja“ i tvrdila da je tokom intervjua imala zadatak koji su usmeravali spoljni akteri.²⁰ Mesec dana kasnije, TV program koji su vodili Fonići i drugi urednici je otkazan

17 Finansijer samoopredeljenja imenovan je za direktora albanskih kanala RTK1, RTK3 i RTK4. <https://kallxo.com/lajm/financuesi-i-vetevendosjes-zgjidhet-drejtore-i-kanalit-ne-gjuhen-shqipe-rtk1-3-dhe-4/>

18 <https://www.agk-ks.org/rastet/pengim-ne-krerje-te-detyres-ndaj-gjashte-gazetareve-te-rtk-se-prishtine-23.08.2025/>

19 <https://oik-rks.org/2025/09/05/avokati-i-popullit-takoi-redaktoret-e-rtk-se/>

20 <https://agk-ks.org/rastet/sulme-te-tjera-ndaj-gazetares-blerta-foniqi-kabashi-prishtine-28.07.2025/>

i ukinut sa emitovanja.²¹ Rukovodstvo RTK je delegaciji predstavilo drugačiji prikaz razloga za ovu odluku. U februaru 2026. godine, ugovori dve novinarkе, Edine Avdiu i Hane Marteti, nisu obnovljeni.²² Avdiu je odbila da pročita unapred napisanu vest koju joj je dao urednik, a u kojoj se hvali novoizabrani predsednik parlamenta, koji je u to vreme bio iz vladajuće stranke.²³ Smatrala je tekst profesionalno neprikladnim.

Delegacija je iznela ove zabrinutosti tokom sastanka sa rukovodstvom RTK, tokom kojeg su predstavnici RTK snažno odbacili tvrdnje o pritisku na novinare i pretnjama uredničkoj nezavisnosti. Rukovodstvo RTK je odbacilo tvrdnje da su voditelji udaljeni iz disciplinskih ili političkih razloga, navodeći da odluke o ulogama voditelja i moderatora spadaju u nadležnost uredništva i da su dotični novinari zadržali svoje ugovore, naknade i formalne pozicije.

Zabrinutost delegacije nije rešena ovim uveravanjima rukovodstva RTK. Iako je rukovodstvo RTK pružilo objašnjenja u vezi sa ovim slučajevima i odbacilo navode o političkom mešanju, novinari, medijske organizacije i druge zainteresovane strane i dalje izražavaju zabrinutost. Delegacija primećuje kontinuiranu zabrinutost koju su sagovornici izrazili u vezi sa promenama programa i rešavanjem internih sporova, i izražava ozbiljnu zabrinutost u vezi sa uklanjanjem voditelja vesti i ukidanjem programa, kao i stalnu zabrinutost zbog političkog pritiska unutar emitera. Delegacija podstiče transparentne procedure i efikasne mehanizme za zaštitu uređivačke nezavisnosti i rešavanje takvih zabrinutosti. Snažni aranžmani upravljanja, transparentne procedure imenovanja i zaštitne mere koje štite uređivačku autonomiju su neophodni za održavanje poverenja javnosti u RTK, a sve buduće reforme treba da budu vođene evropskim principima koji se odnose na upravljanje i nezavisnost javnih servisa medija.

Štaviše, delegacija takođe primećuje tekući slučaj vezan za objavljivanje izveštaja RTK-a u mediju iz Bosne i Hercegovine bez prethodne provere, u kojem se tvrdi da dva onlajn medija, Nacionale i Periskopi, finansira Srbija. Izveštaj je izazvao burnu reakciju vladajuće stranke i njenih pristalica, koji su pozvali tužilaštvo da istraži oba medija. Naknadne istrage NKM, Saveta za štampu i interna istraga RTK utvrdile su da RTK nije proverio informacije i zaključile su da je izveštavanje prekršilo profesionalne etičke standarde. RTK je kasnije objavila demanti na osnovu odluke NKM. Onlajn medij Nacionale podneo je tužbu za klevetu protiv RTK, a prvo ročište održano je 5. maja 2026. godine. Slučaj je u toku.²⁴

U Izveštaju Evropske komisije o napretku za 2025. godinu navedena su „ograničenja budžeta, imovine i ljudskih resursa, unutrašnji sporovi i nestabilnost rukovodstva“ RTK i upozorenja da bez zakonodavnih mera za obezbeđivanje stabilnog finansiranja i imenovanja rukovodilaca, RTK ostaje „ranjiva na politički pritisak i finansijsku nesigurnost“. Zakon o RTK nije menjan od 2012. godine, uprkos ponovljenim preporukama EU da se to učini.

Skupština Kosova izabrala je novi odbor RTK 24. aprila 2026. godine. Udruženje novinara, Kosovski pravni institut i Levizja FOL (Pokret Folj)²⁵ koji je pratio proces izbora (i članova upravnog odbora RTK i članova NKM), osudio ga je kao kompromitovan,²⁶ kritikovali su proces i izrazili zabrinutost u vezi sa njegovim integritetom, pozivajući Parlament da ne nastavi sa glasanjem o članovima i izrazili su razočaranje nakon njihovog izbora.²⁷ Predsednik parlamentarnog odbora zaduženog za proces izjavio je da je on sproveden na transparentan način i zasnovan na zaslugama.

21 <https://agk-ks.org/rastet/pengim-ne-kryerje-te-detyres-ndaj-gjashte-gazetareve-te-rtk-se-prishtine-23.08.2025/>

22 <https://agk-ks.org/rastet/sulme-te-tjera-ndaj-gazetareve-hana-marteti-dhe-edina-avdiu-prishtine-15.02.2025/>

23 „Pripremljeno u kancelarijama vladajuće stranke“ — ovo je tekst o Dimalju Baši za koji je novinarka RTK rekla da je odbila da pročita, <https://www.gazetaexpress.com/i-pergatitur-ne-zyrat-e-partise-ne-pushtet-ky-eshte-teksti-per-dimal-bashen-ge-gazetaria-e-rtk-tha-se-ska-pranuar-ta-lexojte/>

24 Tužba povodom članka „Slobodne Bosne“: Predstavnik nacionalnog tima tvrdi da je RTK objavila lažne vesti, dok tuženi tvrdi da nije bio izvor informacija, <https://betimi-perdrejtesi.com/padia-per-artikullin-e-slobodna-bosna-perfagesuesi-i-nacionales-thote-se-rtk-ja-publikoi-lajm-te-rreme-e-paditura-tha-se-sjane-autore-te-informacionit/>

25 Levizja FOL je nevladina organizacija sa sedištem na Kosovu koja prati rad RTK i NKM, kao i rad Medijskog odbora parlamenta.

26 Članovi upravnih odbora RTK i NKM biraju se putem kompromitovanih procesa, <https://kll-ks.org/procesi-i-perzgjedhjes-se-anetareve-te-bordit-te-rtk-se-eshte-i-komprometuar/>

27 Proces izbora članova Upravnog odbora RTK je ugrožen. <https://kll-ks.org/anetaret-e-bordev-te-rtk-se-dhe-kpm-se-zgjidhen-ne-procese-te-komprometuar/>

Medijski autoritet

Zabrinutost delegacije u vezi sa nezavisnošću NKM usredsređena je na dva različita, ali povezana događaja: neustavni zakon o medijima koji je parlament usvojio 2024. godine i kompromitovani proces imenovanja članova upravnog odbora NKM koji je usledio nakon misije.

U decembru 2024. godine, parlament je usvojio Zakon br. 08/L-289 o NKM uglavnom zanemarujući zajedničko pravno mišljenje Saveta Evrope i Evropske unije, koje je ukazalo na zabrinutost u vezi sa pravnom jasnoćom, proporcionalnošću i odstupanjima od pravnih tekovina EU i standarda Saveta Evrope.²⁸ Zakon je usvojen neposredno pre kraja godine u skupštini, uz minimalnu raspravu, i odmah je izazvao kritike Kancelarije EU u Prištini i ambasada nekoliko zemalja članica EU. U aprilu 2025. godine, Ustavni sud je poništio ceo zakon, utvrdivši da su član 15 (podparagrafi 1.2 i 1.3) o izboru članova Nezavisnog medijskog saveta (NSM) i član 18 (podparagrafi 3.4 i 3.5) o razrešenju predsednika i članova nespojivi sa članom 141 Ustava, koji garantuje nezavisnost NKM, i sa članom 7 o ustavnim vrednostima.

Presuda se odrazila na poboljšani učinak Kosova na Svetskom indeksu slobode štampe RSF-a za 2026. godinu, gde je porast pravnog indikatora delimično pripisan odluci i povećanom kapacitetu pravosuđa da zaštiti slobodu medija.²⁹ Tokom misije u Prištini u martu 2026. godine, premijer Kurti se obavezao da će izraditi revidirani zakon o nekompenzacionom savezu u potpunosti u skladu sa presudom Ustavnog suda. Na naknadnom sastanku između dva predstavnika delegacije i članova osoblja iz Kancelarije premijera, obavezali su se da će u proces izrade zakona o nekompenzacionom savezu uključiti civilno društvo i nezavisne stručnjake. U to vreme, delegacija je pozdravila ovo obećanje.

Međutim, naknadni proces izbora novih članova upravnog odbora Nezavisne komisije za medije sproveden u aprilu 2026. godine nakon završetka misije, produbio je zabrinutost delegacije umesto da je ublaži. Kandidati su birani putem užurbanih, netransparentnih procedura obeleženih nepravilnostima, što je potkopavalo princip izbora na osnovu zasluga. Ovakav razvoj događaja, koji je usledio tako brzo nakon misije i izjavljenih obaveza premijera, sugeriše da namere da se poštuje institucionalna nezavisnost nisu pretvorene u praksu. Umesto da predstavljaju ispravku toka imenovanja iz aprila 2026. godine moraju se posmatrati kao nastavak istog pristupa koji je uopšte doveo do intervencije Ustavnog suda.

²⁸ Savet Evrope pruža pravnu podršku za kosovski nacrt zakona o Nezavisnoj komisiji za medije (NKM) <https://rm.coe.int/legal-opinion-on-the-draft-law-on-the-independent-media-commission-of-/1680afd33b>

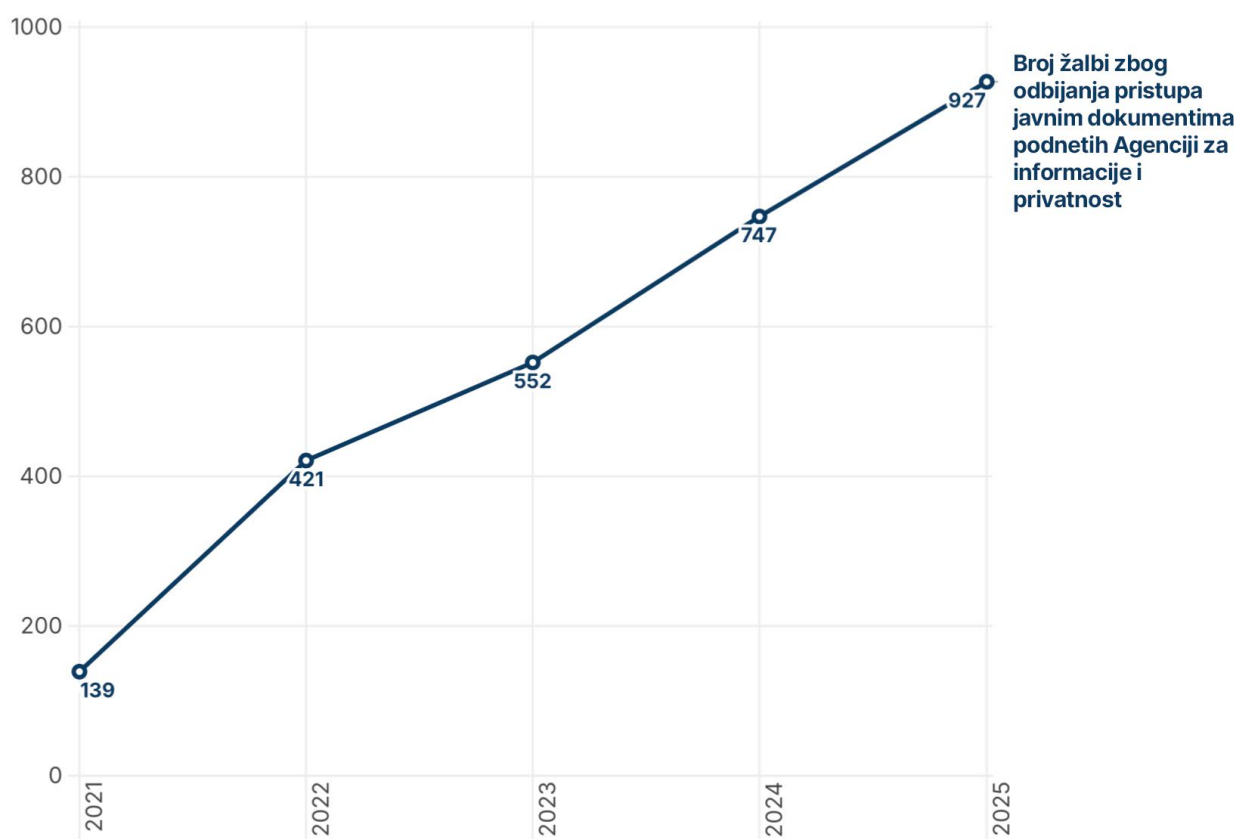
²⁹ Kosovo, country profile 2026, Reporters Without Borders, <https://rsf.org/en/country-kosovo>; Szalai në Pressing: Shfuqizimi i ligjit për KPM që cenonte pavarësinë e mediave ndikoi në rangimin e Kosovës, s'ka arsye për festë, 30 April 2026, <https://www.gazetaexpress.com/szalai-ne-pressing-shfuqizimi-ligjit-per-kpm-qe-cenonte-pavaresi-ne-e-mediave-ndikoi-ne-rangimin-e-kosoves-ska-arsye-per-feste/>

Transparentnost javnih institucija/sloboda informacija

Transparentnost političkih vlasti i javnih institucija i dalje je problem na Kosovu. Slični problemi su već identifikovani tokom prethodne misije za utvrđivanje činjenica iz 2022. godine, u kojoj je misija pronašla rastuću zabrinutost zbog pogoršanja klime za transparentnost i pristup informacijama pod aktuelnom vladom.³⁰ Četiri godine kasnije, novinari su obavestili delegaciju da nije došlo do poboljšanja transparentnosti prakse ili pristup informacijama.

Kao što je navedeno u preliminarnoj izjavi iz marta 2026. godine, nedostatak transparentnosti javnih vlasti nastavlja da potkopava istraživačko i novinarstvo „watchdog“ slabeći klimu za nezavisno izveštavanje i smanjujući poverenje javnosti u medije.

Intervjuisani novinari kritikovali su političke vlasti zbog nedostatka saradnje i nedostatka mogućnosti za komunikaciju sa zvaničnicima. Takođe su istakli nemogućnost redovnog postavljanja pitanja ministrima i premijeru na konferencijama za štampu i nedostatak redovnih konferencija za štampu od strane premijera. Urednici su tokom sastanka sa delegacijom primetili da premijer daje relativno malo televizijskih intervjua i da se, po njihovom mišljenju, generalno angažuje u medijima gde je postavljanje pitanja manje kritično.

Prema poslednjem godišnjem izveštaju (2026) Kosovske agencije za informacije i privatnost (AIP), tokom perioda 2021–2025, Agencija je zabeležila povećanje broja žalbi podnetih u vezi sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama. U 2021. godini primljeno je ukupno 139 žalbi, što predstavlja najmanji broj žalbi tokom ovog perioda. U 2022. godini broj žalbi se povećao na 421, što predstavlja značajan porast u odnosu

³⁰ Politički pritisak na novinare rizikuje da potkopa napredak u slobodi medija na Kosovu, 2022. <https://www.ecpmf.eu/political-pressure-on-journalists-risks-undermining-media-freedom-progress-in-kosovo/>

na prethodnu godinu. Ovaj trend rasta nastavio se i u 2023. godini, sa 552 registrovane žalbe, dok je u 2024. godini broj dostigao 747 žalbi. U poređenju sa prethodnim godinama, najveći broj žalbi zabeležen je 2025. godine, sa ukupno 927 žalbi, što predstavlja najveći godišnji porast od 2021. godine.³¹

U pisanom odgovoru, kancelarija premijera Kurtija je navela: „Vlada Republike Kosovo je posvećena transparentnosti, odgovornosti i otvorenom pristupu informacijama kao osnovnim demokratskim principima. Redovne konferencije za štampu nakon sastanaka Vlade su ustaljena praksa i nastavljene su i u tekućem mandatu. Pored toga, premijer je održao dodatne konferencije za štampu, kako pojedinačno, tako i zajedno sa ministrima, gde su novinari imali su priliku da direktno postavljaju pitanja. Samo u prvih 15 nedelja mandata, ministri su učestvovali u više od 20 televizijskih intervju i debata. Takođe su održali konferencije za štampu i druge medijske brifinge u svojim ministarstvima, pružajući dodatne mogućnosti za javni nadzor i angažovanje medija.

Kao izuzetak, delegacija pozdravlja transparentan pristup koji pravosudni sistem koristi u vezi sa slučajevima vezanim za novinare i medije. Kosovski sudski savet redovno deli statistiku sa ANK i drugim nevladinim organizacijama u vezi sa brojem sudskih odluka, što omogućava mapiranje, analizu i razumevanje trendova tokom godina. Štaviše, svi rasporede sudskih ročišta u vezi sa slučajevima novinara objavljuju se unapred, a ročišta su otvorena i redovno ih prate organizacije civilnog društva i novinari. Sudije redovno prisustvuju događajima sa civilnim društvom na temu slobode medija i učestvuju u stalnom dijalogu sa civilnim društvom. Sve sudske odluke objavljuju se na mreži i lako su dostupne javnosti. Zahtevi za pristup javnim dokumentima se efikasno obrađuju.

Zakonodavstvo vezano za slobodu medija

Tokom misije za utvrđivanje činjenica, delegacija se sastala sa brojnim zainteresovanim stranama kako bi analizirala status i uticaj zakonodavstva i predložila zakonsku reformu koja bi uticala na slobodu medija širom zemlje. To je uključivalo zakon o Nezavisnoj komisiji za medije (NKM), Zakon o javnom emiteru, zakon o zaštiti novinarskih izvora, kao i neformalni predlog članova vladajuće stranke da se ponovo kriminalizuje kleveta. Pored toga, delegacija je istražila status transpozicije relevantnih direktiva i propisa EU, kao što su Zakon o digitalnim uslugama (DSA), Direktiva Evropske unije protiv SLAPP-a i Preporuka Saveta Evrope protiv SLAPP-a i Evropski zakon o slobodi medija (EMFA).

Zakon o nezavisnoj komisiji za medije

Vlada Kosova je 2023. godine usvojila nacrt zakona o NKM, poznatog kao zakon o medijima, koji je jedan od ključnih zakona o medijima na Kosovu. Asocijacija novinara Kosova i druge organizacije civilnog društva reagovala su pozivajući vladu da povuče nacrt zakona, smatrajući ga pokušajem kontrole onlajn medija.³² Izražena je ozbiljna zabrinutost zbog nedostatka transparentnosti tokom procesa izrade, kao i zbog nedostatka smislenih konsultacija.

U pravnom mišljenju Saveta Evrope i Evropske unije navedeno je da je „uopšteno gledano, nacrt zakona usklađen sa Direktivom o audiovizuelnim medijskim uslugama. Međutim, izražena je zabrinutost u vezi sa pravnom jasnoćom, srazmernošću mera i odstupanjima od pravnih tekovina EU i evropskih, posebno standarda Saveta Evrope“.³³ U mišljenju se dalje navodi da „nije jasno u kojoj meri je trenutna verzija

31 Godišnji izveštaj za 2026. godinu, Agencija za informacije i privatnost, <https://aip.rks-gov.net/download/raporti-vjetor-i-performances-se-agjencise-2026-sqarim-raporti-nuk-eshte-aprovuar-akoma-nga-kuvendi-i-republikes-se-kosoves/?wpdmdl=11544&refresh=6a3262fa4b9191781687034>

32 <https://www.agk-ks.org/lajmet/qeveria-duhet-te-terhiqet-nga-tentativa-per-kontroll-shteteror-te-mediave-online/>

33 <https://rm.coe.int/opinion-profleks-ks/1680afd39e>

Nacrta zakona o NKM prošla 'smislene konsultacije sa ključnim zainteresovanim stranama', niti u kojoj meri je postojalo 'objašnjenje razloga za razmatranje ili nerazmatranje podnetih predloga'. Parlament je uglavnom ignorisao pravno mišljenje i usvojio zakon u decembru 2024. godine, nekoliko dana pre kraja godine. Odobravanje je izazvalo kritike nekoliko ambasada zemalja članica EU.³⁴ U aprilu 2025. godine, Ustavni sud je poništio zakon zbog odredbi koje regulišu rad članova Nezavisne komisije, a koje su kršile nezavisnost Komisije. Tokom sastanka sa premijerom Kurtijem i njegovim timom, on je izjavio da će novi zakon o Nezavisnoj komisiji biti izrađen u skladu sa odlukom Ustavnog suda. Takođe je izjavio da će biti usklađen sa standardima EU i da će ga izraditi stručnjaci EU.

Iako je takva posvećenost dobrodošla, činjenica da je najviši sud zemlje bio obavezan da poništi zakon koji ugrožava nezavisnost NKM predstavljala je alarmantan razvoj događaja koji simbolizuje sve veći pritisak na temelje sistema medija Kosova i pokušaj vršenja političke kontrole nad NKM.³⁵

Odsustvo Zakona o NKM značajno utiče na trenutno funkcionisanje Komisije. Tokom sastanka sa predstavnicima NKM, delegacija je čula da zbog nedostatka članova NKM, izvršna kancelarija vodi sav posao. NKM trenutno ima približno 30 zaposlenih, iako su podneli zahtev da se taj broj udvostruči. Predstavници sugerišu da je ovo povećanje broja zaposlenih neophodno kako bi se odgovorilo na njihovu novu nadležnost u vezi sa regulisanjem onlajn medija. Iako se na žalbe koje je NKM primio odgovara, one se ne mogu sprovesti dok se telo formalno ne rekonstituiše. Predstavници NKM pozvali su na hitno rešavanje pitanja vezanog za kapacitet i osoblje (sastanak je održan pre nego što je Skupština izabrala nove članove odbora).

Delegacija se sastala sa predstavnicima Osnovnog suda u Prištini.
Udruženje novinara Kosova (UNK)

Potencijalna rekriminalizacija klevete

Tokom 2025. godine, najmanje dva visoka člana vladajuće stranke Vetëvendosje, Dimalj Baša (Dimal Basha) (bivši predsednik parlamenta, a trenutno ministar infrastrukture) i Hekuran Murati, javno su u dve različite prilike izjavili da će raditi na ponovnoj kriminalizaciji klevete. Murati je rekao da će mu biti zadatak

34 Nemački ambasador reaguje nakon usvajanja dva zakona: Za Kosovo je 'svaka propuštena prilika previše' <https://kallxo.com/lajm/ambasadori-gjerman-reagon-pas-mirati-mit-te-dy-ligjeve-per-kosoven-cdo-mundesi-e-humbur-eshte-shume/>

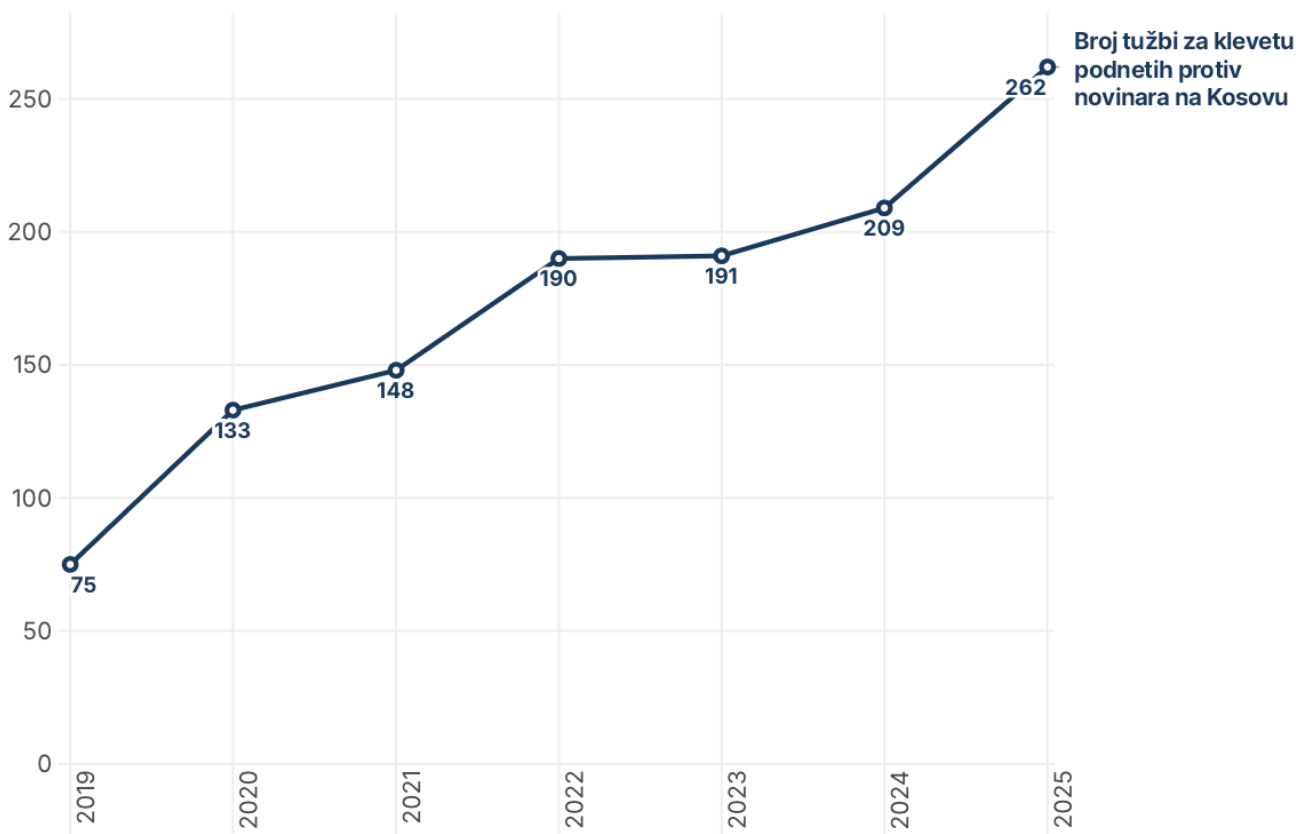
35 <https://api.webgik-ks.org/Custom/873598ef-0b1a-4fce-aebd-f81a62989dc9.pdf>

da reguliše klevetu kao krivično delo.³⁶

Zakonodavstvo koje se odnosi na klevetu na Kosovu je na snazi od 2003. godine kada je stupio na snagu Privremeni krivični zakon Kosova. Uvreda i kleveta su se smatrali krivičnim delima kažnjivim novčanom kaznom ili zatvorskom kaznom do tri meseca.³⁷

Odredbe Privremenog krivičnog zakonika o kleveti bile su na snazi do 2008. godine, kada je Skupština Kosova usvojila Građanski zakon protiv klevete i uvrede.³⁸ Međutim, krivične odredbe za klevetu nisu ukinute, tako da je kleveta istovremeno regulisana i građanskim i krivičnim pravom.

Nakon što je kleveta dekriminalizovana 2008. godine, pojavile su se poteškoće u sprovođenju novog zakona, jer članovi Privremenog krivičnog zakona o kleveti nisu ukinuti i stoga su ostali na snazi istovremeno sa Građanskim zakonom protiv klevete i uvrede. Pošto su na snazi bile i krivične i građanske odredbe koje regulišu klevetu, Vrhovni sud Kosova je 2012. godine izdao Vodeći princip kako bi razjasnio da kleveta nije krivično delo.³⁹

Transponovanje standarda EU i Saveta Evrope o slobodi medija

Tokom sastanka sa premijerom, delegacija je pitala da li njegova vlada namerava da ponovo uvede klevetu i uvredu kao krivična dela. Premijer je izjavio da će kleveta i uvreda ostati krivični prestupi i da njegova vlada ne planira da ponovo kriminalizuje ova krivična dela. Delegacija pozdravlja ovo obećanje premijera.

³⁶ Hekuran Murati promovise kriminalizaciju klevete: „To će biti moja misija.“, 16. septembar 2025. <https://reporteri.net/lajme/hekuran-murati-promovon-kriminalizimin-e-sh-pifjes-do-te-jete-mision-i-imij/>

³⁷ Privremeni krivični zakon Kosova, UNMIK/REG/2003/25 2003 članovi 187 i 188

³⁸ Građanski zakon br. 02/L-65 protiv klevete i uvrede, SL 24/2008

³⁹ Vodeći princip K.94/2012 (na albanskom Qëndrim parimor) 2012.

Prema podacima iz baze podataka Sudskog saveta Kosova, zatraženih putem Zakona o slobodi pristupa informacijama, u 2025. godini broj podnetih tužbi za klevetu bio je 263, što je skoro tri puta više od 95 tužbi u 2020. godini. Zapravo, od 2020. godine, broj tužbi za klevetu se povećavao svake godine. Ponovna kriminalizacija klevete predstavljala bi veliku regresiju u slobodi medija i slobodi izražavanja, jer stvara zastrašujući efekat na novinare i može biti lako zloupotrebljena od strane vlasti ili onih koji žele da učutkaju izveštavanje od javnog interesa. Regulisanje klevete i uvrede putem građanskog prava omogućava pojedincima da traže finansijsku nadoknadu kroz odštetu i zahtevaju ispravke, što je dovoljno za zaštitu ugleda.

Tokom misije, delegacija je pokrenula pitanje sa premijerom i drugim zainteresovanim stranama o potrebi transpozicije nekoliko evropskih direktiva i propisa koji direktno utiču na slobodu medija, kao što su Direktiva protiv SLAPP-a i Preporuka Saveta Evrope protiv SLAPP-a, Evropski zakon o slobodi medija i Zakon o digitalnim uslugama.

U pisanom odgovoru, kabinet premijera je naveo da je „Kosovo već preduzelo korake ka usklađivanju svog medijskog zakonodavstva sa pravnim tekovinama Evropske unije, uključujući uključivanje elemenata Direktive o audiovizuelnim medijskim uslugama u Zakon o Nezavisnoj komisiji za medije. Ovaj proces usklađivanja će se nastaviti predstojećim izmenama i novim Zakonom o Nezavisnoj komisiji za medije, gde Kosovo namerava da dalje uskladi svoj pravni okvir sa relevantnim direktivama i propisima EU u oblasti medija i informacionog društva.“

Novinari u rezidenciji (ukrajinski novinari)

Asocijacija novinara Kosova (ANK), Evropski centar za slobodu štampe i medija (ECPMF), Evropska federacija novinara (EFJ) i Nacionalna unija novinara Ukrajine (NUJU), u saradnji sa vladama Kosova i Nemačke, sprovode program „Novinari u rezidenciji“, kroz koji novinari iz Ukrajine i Avganistana borave na Kosovu od aprila 2022. godine. Projekat finansiraju vlade Kosova i Nemačke, a podržavaju ga Kancelarija premijera Kosova, Ministarstvo spoljnih poslova i dijaspore i Ministarstvo unutrašnjih poslova. Do sada je 25 novinara iz Ukrajine i Avganistana imalo koristi od programa, od kojih 10 nastavlja da živi i radi na Kosovu. Program „Novinari u rezidenciji“, koji finansiraju vlade Kosova i Nemačke, jedinstvena je inicijativa na globalnom nivou i NUJU ga ceni.⁴⁰

⁴⁰ Kosovo nastavlja da podržava Ukrajinu, posebno je na snazi program zaštite novinara, <https://nuju.org.ua/kosovo-continues-to-support-ukraine-in-particular-a-program-to-protect-journalists-is-in-place/>

Preporuke

Opšte preporuke

1. Nova vlada treba da poboljša stanje slobode medija kao prioritet tako što će ga formalno integrisati u godišnji program vlade, zakonodavnu agendu i druge politike koje utiču na slobodu medija. Konkretno, vlada bi trebalo da imenuje jedno ministarstvo ili kabinet premijera zadužen za predlaganje zakona koji se odnose na slobodu medija i usklađivanje politika vezanih za slobodu medija sa evropskim standardima. Trenutno, nijedno ministarstvo nema medije u svom portfoliju, što otežava postojanje odgovornog organa koji radi na poboljšanju politika vezanih za slobodu medija.

2. Kao član Koalicije za slobodu medija (MFC), Kosovo bi trebalo u potpunosti da sprovede obaveze koje proizilaze iz njegove podrške Globalnoj obavezi o slobodi medija i da se angažuje sa Panelom stručnjaka za slobodu medija na visokom nivou prilikom izrade zakona o slobodi medija, uključujući i o NKM. Takođe bi trebalo aktivno da se angažuje u Koaliciji pružanjem redovnih ažuriranja o relevantnim dešavanjima i inicijativama.

Bezbednost novinara

3. Vlada Kosova treba da obezbedi potpunu primenu Preporuke CM/Rec(2016)4 Komiteta ministara Saveta Evrope državama članicama o zaštiti novinarstva i bezbednosti novinara i drugih medijskih aktera i Preporuke Komisije od 16.9.2021. o obezbeđivanju zaštite, bezbednosti i osnaživanja novinara i drugih medijskih profesionalaca u Evropskoj uniji.

4. Vršilac dužnosti premijera i predsednik stranke Samoopredeljenje trebalo bi da se uzdrže od korišćenja, odobravanja ili podsticanja jezika ili antimedijske retorike. Vršilac dužnosti premijera trebalo bi da pošalje jasnu poruku svojim članovima i pristalicama da verbalno zlostavljanje novinara, medija i aktivista civilnog društva nije prihvatljivo. Delegacija smatra da bi takav pristup poslao jasan signal da se negativna retorika protiv novinara više neće koristiti kao političko sredstvo protiv kritike.

5. Politički lideri treba da prepoznaju bezbednost novinara kao prioritet kako bi se osigurala sloboda medija na Kosovu i garantovali uslovi za novinare i medijske stručnjake da bezbedno i slobodno obavljaju svoj posao. Ne bi trebalo da koriste neprijateljsku i delegitimizujuću retoriku koja podriva kredibilitet i ugled profesije i trebalo bi otvoreno da osude svaki oblik omalovažavanja, uznemiravanja ili zlostavljanja novinara, sa posebnom pažnjom na rodnu dimenziju napada usmerenih na novinarke.

6. Vlada bi trebalo da predloži, a parlament da odobri, izmene Krivičnog zakonika radi jačanja zaštite novinara, uključujući i priznavanje napada na novinare u vezi sa njihovim radom kao otežavajućih okolnosti u krivičnom postupku.

7. Buduća vlada treba da se pridruži kampanji Saveta Evrope „Journalists Matter” usvoji Nacionalnu strategiju o slobodi medija i bezbednosti novinara i imenuje kontakt osobu (tim) za slobodu medija i bezbednost novinara.

Javni emiter

8. Buduća Vlada Kosova trebalo bi da u svoj zakonodavni program uvrsti izmenu Zakona o javnom emiteru i da se pobrine da se on uskladi sa standardima EU i Saveta Evrope.

9. RTK treba da deluje slobodno bez političkog mešanja. Novinari treba da budu u mogućnosti da izveštavaju o pitanjima od javnog interesa bez mešanja i da slobodno postavljaju pitanja predstavnicima vlade bez straha od posledica.

10. Buduća vlada treba da obezbedi da Radio-televizija Kosova dobije puna sredstva propisana zakonom i da razvije održiv, politički nezavisan mehanizam finansiranja u skladu sa Preporukom Saveta Evrope 1878 (2009) i članom 5 Evropskog zakona o slobodi medija (EMFA).

11. Buduća vlada treba da pronađe rešenje za pitanje imovine RTK kako bi joj omogućila rad u odgovarajućim prostorijama. Nerešeno pitanje imovine predstavlja stvarnu prepreku za rad novinara, jer trenutno rade u teškim uslovima.

12. Skupština Kosova (medijski odbor) trebalo bi pažljivo da prati rad članova upravnog odbora RTK kako bi se osiguralo da se RTK upravlja u skladu sa svojim zakonom i najboljim evropskim standardima.

Nezavisna komisija za medije

13. Buduća vlada treba da izradi novi zakon o NKM u potpunosti u skladu sa presudom Ustavnog suda i u smislenim konsultacijama sa civilnim društvom, medijskim akterima i međunarodnim partnerima.

14. Članovi Nezavisne komisije za medije treba da deluju slobodno, nezavisno i profesionalno i treba da odbace svako političko ili drugo mešanje tokom obavljanja svojih funkcija.

15. Skupština Kosova treba pažljivo da prati rad članova NKM, posebno u svetlu njihovog imenovanja kroz kompromitovani proces, kako bi se osiguralo da je medijski sektor regulisan u skladu sa zakonom NKM i najboljim evropskim standardima.

Zakonodavstvo i transpozicija standarda EU i Saveta Evrope

16. Delegacija snažno preporučuje očuvanje dekriminalizovanog statusa klevete i uzdržavanje od bilo kakvih zakonodavnih koraka ka njenoj rekriminalizaciji, dok pozdravlja obavezu koju je izrazio premijer Aljbin Kurti da neće težiti takvim promenama.

17. Vlada bi trebalo da izmeni sledeće zakone: Zakon o nezavisnoj medijskoj komisiji, Zakon o javnom emiteru i Zakon o zaštiti novinarskih izvora, sa ciljem jačanja nezavisnosti medija i zaštite za novinare.

18. Vlada bi trebalo da uskladi svoje zakonodavstvo sa sledećim direktivama: Evropski zakon o slobodi medija, Zakon o digitalnim uslugama, Direktiva EU protiv SLAPP i Preporuka Saveta Evrope o SLAPP, uključujući i obezbeđivanje zaštite od domaćih SLAPP slučajeva.

Pravosudni sistem

19. Delegacija snažno preporučuje da Akademija pravosuđa, Sudski savet Kosova i Tužilački savet Kosova nastave sa izgradnjom kapaciteta sudija, tužilaca, advokata i policajaca u oblasti slobode medija, bezbednosti novinara, klevete, SLAPP i drugih srodnih tema.

20. Projekat Saveta Evrope i EU „PROFLEX“, koji je u poslednjoj deceniji na Kosovu obučio stotine pravnih stručnjaka, pruža primer izgradnje kapaciteta za pravne stručnjake, koji moraju nastaviti da obezbeđuju da pravosudni sistem rešava takve slučajeve u skladu sa sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava i drugim evropskim standardima. Delegacija poziva Kancelariju Saveta Evrope u Prištini i Kancelariju Evropske unije u Prištini da nastave sa izgradnjom kapaciteta sudija i pravnih i medijskih stručnjaka o standardima slobode medija.

